

AZ ÓKORTUDOMÁNYI TÁRSASÁG 56. ALKALOMMAL MEGRENDEZETT ÁBEL JENŐ ORSZÁGOS LATINVERSENYÉNEK ELSŐ FORDULÓJA

A *minores* kategória tétele

(2020. február 7. 10:00–13:00)

A Capitolium nevének eredete

Tarquinius Superbusról, Róma utolsó, etruszk származású királyáról nem sok jót mondanak a forrásaink, de néha azért tett olyasmit is, amivel hozzájárult a későbbi Róma fényéhez: bár a capitoliumi Iuppiter-templomot már a köztársaság idején avatták fel, az építtetését még ő kezdte el. Ezen az építkezésen jelent meg az az ijesztő, de szerencsés előjel, amelyről a (korábban *Tarpeius*nak nevezett) szent domb a hagyomány szerint a nevét kapta.

Lucius Tarquinius Superbus,¹ ultimus rex Romae homo religiosus² erat (ut vulgo³ Etrusci). Postquam Gabios⁴ recepit,⁵ ad negotia urbana⁶ animum convertit, quorum erat primum⁷ Iovis templum in monte⁸ Tarpeio aedificare et sic monumentum regni sui nominisque relinquere: hoc templum pater suus, Tarquinius Priscus vovit, et filius voluit votum patris solvere.⁹ Prodigium mirum viderunt artifices, qui fundamenta templi aperiebant:¹⁰ in tellure caput humanum integrum apparuit eis, quod futuram¹¹ magnitudinem imperii portendit. Ea species¹² novum nomen¹³ monti dedit et haud per ambages¹⁴ praedixit: arx¹⁵ ea caput totae Italiae erit. Ita cecinerunt¹⁶ vates, qui in urbe erant, et quos ex Etruria acciverant.

¹ A *Superbus* beszélő név – kisbetűvel írva a szótárban is megtalálható, mint melléknév.

² Itt most a szó szűkebb, egyes modern nyelvekben is meglévő értelmében: ‘vallásos’.

³ Határozószói értelemben: ‘általában’.

⁴ A város nevének szótári alakja: *Gabii, -orum* m (ún. plurale tantum, azaz alakilag mindig többes számban áll).

⁵ A *recipio* ige értelme itt: ‘elfoglal’.

⁶ Az *urbanus* melléknév értelme itt: ‘a várossal (Rómával) kapcsolatos’.

⁷ Az (újra ki nem írt) *negotium* szóra vonatkozik.

⁸ A *mons* szót a Capitolium esetében inkább ‘dombnak’ szokás fordítani (nem ‘hegynek’).

⁹ A *votum solvo* kifejezés jelentése: ‘fogadalmat teljesít’ vagy ‘ígéretet vált be’.

¹⁰ Az *aperio* ige értelme itt (a *fundamentum* főnév miatt): ‘kiás’.

¹¹ *futurus* 3 – itt: ‘eljövendő’ vagy ‘jövőbeli’.

¹² *species, -ei* f – itt: ‘látvány’ vagy ‘jelenség’.

¹³ *caput, capitis* n – ‘fej’ → *Capitolium, -i* n (a domb új neve).

¹⁴ *ambages, -is* f – ‘kerülőút’ – itt a *haud* tagadja, tehát a *haud per ambages* jelentése kb. ‘egyértelműen’.

¹⁵ Az *arx* szó itt magát a dombot jelenti (nem a rajta található épületkomplexumot).

¹⁶ *cano* 3 *cecini, cantum* – több dolgot jelenthet, mint magyarul az ‘énekel’ – értelme itt: ‘kinyilatkoztat’.